

בוורשה, אהובתי

זורם וולמן | סיפור אהבה

21 בינואר 1961

שלום לך יעקב יקירי,

תודה לך על איחוליך ליום הולדתי החמישים ושניים, ושמח אני שיום הולדתי הפעם חל במזג אוויר יפה ונעים. ומה שלומך אתה שם, בגולה בניו יורק? וברוניה והילדים?

אספר לך הפעם על מתנת יום הולדת מיוחדת ומפתיעה שקיבלתי שלשום. כולי נרעש וידי רועדת ממש כשאני מעלה את הדברים האלו על הנייר. קשה לי לתארם באופן מסודר, קשה גם להימנע ממליצה. נוכחתי לדעת שהזמן אינו מרפא את הפצעים תמיד, מה גם שהפצעים הם פצעני אוהב והאוהב הוא אני. הואיל ואתה מכיר את הסיפור בתחילתו בלבד, אשמח מאוד לחלוק אתך את המשכו. וכפי שרמזתי למעלה, הפתעה מתוקה וכואבת כאחת.

כשסיפרתי לך על קורותיי במכתבי הקודם, עדיין לא הרגשתי שמשוה קורה. אך עתה, כשאני נזכר במכתב, אני רואה בבהירות כיצד כבר אז התחיל התשבץ להתמלא, אות פה ואות שם והנה לך מילה שלמה במאוזן ובמאונך.

מאז שעליתי ארצה בשנת 1957, לפני ארבע שנים, אני גר בתל אביב. ללא ספק היא עיר תוססת אף על פי שאוכלוסייתה קטנה ובייחוד אוהב אני לשוטט ברחובות הישנים שמזכירים לי מעט את וורשה. עדיין קשה לי להתרגל לדבר עברית בצורה שוטפת, עברית של הצברים. הם ממצייאים מין שפה כזו שלפעמים נשמעת לי מצחיקה, אך לפעמים,

עליי להודות, גם מעניינת. לעומת זאת, העברית השלטת אצלי היא העברית שלמדנו בגימנסיה העברית בוורשה. באשר לפרנסה, זו מצויה בשפע ואיני חסר דבר. כך הייתי סבור עד אשר...הנה, לא התאפקתי וכמעט הקדמתי את המאוחר. יש לי הרבה תלמידים החפצים בלימוד של נגינה בפסנתר. אך מעת לעת, כאשר אני מנגן בכתי הקפה בטיילת בתל אביב, אני חוזר בדמיוני לוורשה, לקפה שלנו "אפולוניה", שם ניגנתי אני ושם ישבת וכתבת את מאמריך המעניינים. כאן בתל אביב, לפעמים אני סוליסט בתזמורת קטנה שרוב נגינה מנגנים בכלי קשת ולפעמים אני מלווה בפסנתר זמרות ישראליות צעירות בראשית דרכן, ואז אני נזכר באיריניה. היא ניצבת לימיני ליד הפסנתר ושרה, כמו אז לפני המלחמה. שערה הבהיר המפוסק מפוזר על כתפיה הענוגות ושמלתה השחורה והארוכה הדוקה למותניה. מה אומר לך, אני מתגעגע אל הנועם שלה ואל קולה המתוק ויש שעיני דומעות. אני לוחש את שמה ואומר לעצמי, זיגי! הרף מזה. אולם איני יכול ומצב רוחי כבד. הרי בגלל אהבתי אליה לא נשאתי אישה.

לפני חודשיים, בערב אחד בשעת דמדומים, ישבתי במרפסת ביתי הצופה אל הרחוב והקשבתי לרדיו. בחדשות הודיעו שהסורים שוב יורים על אנשי הקיבוצים שלנו בעמק החולה, ליד הכנרת. אני זוכר היטב את השעה מפני שלפתע שמעתי צלילים של פסנתר, צלילים קרובים מאוד. התפלאתי, אמנם ידעתי שמזה זמן רב מצוי פסנתר אצל השכנים, אבל ילדם, שפעם לימדתיו לנגן, פסק לעשות זאת מזמן. והנה, בשבוע שלאחר מכן, באותו היום ובאותה השעה, שוב צלילי פסנתר. ואחר כך שוב ובעבור שבוע שוב וכן הלאה. מצאתי את

אין לי ספק שאמה של דורה היא אירינה שלי, שלנו. אולי אירינה רצתה לפאר את שמה ולא רצתה לומר לבתה שלא שרה בבתי קפה סתם, אלא באופרה. נניח לזה. אני רוצה להאמין בכך ואין לי ספק שהזמרת הזו היא אירינה.

"ספרי לי עוד", הפצתי בדורה, "היכן את גרה? האם את גרה לבד?" עדיין לא יכולתי לשאול אותה את השאלה בה"א הידיעה - האם אירינה אתך? היא הסתכלה בי בהשתאות, "איך רצה לדעת מה קרה לנו במלחמה?" "כמוכן דורה, סלחי לי על קוצר רוחי", אמרתי בנימוכות קומה. והיא המשיכה וסיפרה, "כשהייתי ילדה קטנה בת חמש או שש גרתי בכפר עם סבא וסבתא שלי. אחר כך, כשהחלו לנשב רוחות המלחמה והגרמנים פלשו לפולין, הגיעה אימא שלי וכולנו ברחנו בבהלה אל הגבול הרוסי. אני זוכרת את המלחמה במטושטש. אני זוכרת שכל הזמן נסענו ממקום למקום, ברכב או בעגלה עם סוס ואפילו ברגל. בעיקר אני זוכרת את המזוודה הקטנה שלי. אימא סיפרה לי שאבא הלך לצבא ואני איני זוכרת איך הוא נראה. במלחמה היינו בטאשקנט וכשהסתיימה היא ואני חזרנו לפולין, לשלזיה, לחפש את אבא, אך אף אחד לא נשאר שם. לפני כשלוש שנים, כ-1958, אימא ואני עלינו ארצה. גרנו במעברת עתלית כמה שנים ואחר כך עקרתנו לחיפה."

שתייתי בצמא את דבריה, עיני נעוצות בה כמהופנט. היא הפסיקה לדבר לרגע. המלצר הגיע ושאל אם נזמין עוד משהו. דורה הציצה בשעונה והניעה ראשה בשלילה. "אני מצטערת מר ... עליי ללכת, יש כמה דברים שעליי להכין למחר", אמרה בשקט. זמה עם העיקר? מה עם אירינה? קרא כי הקול הפנימי.

יצינו מבית הקפה אל הרחוב המואר למחצה. שפתיי היו מכווצות אך חייכתי אליה חיוך מאולץ בהכרת תודה. עצרו בפנית הרחוב ודורה אמרה שהיא תלך מכאן אל תחנת האוטובוס הקרובה. היא הסכימה שאלוה אותה לשם. כשחייכנו לבדנו לאוטובוס אזרתי עוז ושאלתי אותה על אמה. היא הביטה בי ואחר כך במדרכה. התכופתי קלות אליה והצאתי בה. היא אמרה, "חברתך נעמה לי אדוני, אך איני מכירה אותך מר זיגמונד. אימא מעולם לא סיפרה לי עליך, ואולי סיפרה ולא הבינותי", היא משכה בכתפיה במבוכה. אמרתי לה, "אולי בכל זאת, דורה, הכרתי היטב את אמן בוורשה, לא ידעתי שהייתה לה בת ..."

"כשעלינו ארצה אימא עבדה כמה שנים במשק בית. היא לא מצאה עבודה כזמרת. התרבות כאן הייתה זרה לה ובעברית היא לא שלטה. אחר כך התברר שהשיעול שלה מקורו בשחפת, אולי בגלל המלחמה. היא ... נפטרה וקבורה בחיפה", דורה משכה באפה. האוטובוס הגיע. לחצתי את ידה בחום והודיתי לה על הערב הבטחנו לשוב ולהתראות.

נקל לך לתאר את הסערה שאחזה בי באותו לילה. לבי אומר לי שזו אירינה שלי אך כמה שאלות המשיכו להטרידני: האם הייתה נשואה? מי היה בעלה? הכיצד לא ידעתי שהייתה נשואה? איך הצליחה להסתיר זאת מפניי? מדוע אמרה לבתה ששרה באופרה? כעת הבינותי מדוע ברחו מאתנו. הצעתי לה אז שנעזוב את ורשה ונמחר לעלות לפלשתינה לפני שיהיה מאוחר מדי. היא השיבה לי שתהרהר בכך ושתשיב לי למחרת. אך היא לא חזרה ומאז לא ראיתיה. דפדפתי באלבום התמונות הישן שלי בחדר קודש ושוב חזרתי לזוהר כאילו לא עזבתי אותה מעולם, חזרתי לאירינה ולבית הקפה שלנו. למחרת, עייף מחוסר שינה, נסעתי לחיפה וראיתי את שמה חקוק על האבן. לבי כבד עליי בכיתי. בביתי שוב הסתכלתי בחוברות התווים המצוינות ושבתי לזוהר שלנו, בפעם המי יודע כמה.

כשתבוא דורה לנגן בפעם הבאה, אחכה לה למטה ואבקשנה לסור לדירת. אציע לה לנגן אצלי. אני אשב בצד שמאל והיא לימיני, כמו אז בוורשה.

עוד אכתוב לך,

שלך בהוקרה,

זיגי

עצמי כועס. סוף סוף יש מורה לפסנתר בהישג יד אבל הם... לא יכולתי לשאת זאת והחלטתי שבפעם הבאה אקום ואסתלק.

אך פעם אחת, כמה רגעים לפני שהשיעור שם התחיל השתהיתי בביתי יתר על המידה, ולא הספקתי להסתלק. והנה, מעבר לקיר, אני שומע צלילים מוכרים מבית הקפה שלנו בוורשה. לא צלילים של מתלמד אלא צלילים קולחים ומתנגנים ובמיוחד מנגינה אחת שאירינה נהגה לזמר. החלטתי להישאר ולהציץ החוצה מן המרפסת שלי שמא אצליח לראות מי הוא המנגן שיוצא החוצה לרחוב. אבל השעה התאחרה, הלילה ירד וקשה היה לי לראות בברור. חיכיתי עוד שבוע בקוצר רוח וכשהגיעה סוף סוף השעה מיהרתי לרדת, המתנתי בחשכה בין השיחים בחצר. מה רבה הייתה הפתעת ואכזבתי כאחת כשראיתי, לאור פנסי הרחוב, בחורה נמוכה ועגלגלה יוצאת מהבניין ובידה תיק גדול ושטוח.

הצלילים המוכרים מוורשה שוב העלו לנגד עיני את אירינה. האם הייתה זו אשליה מתוקה שלי לקוות שאראה את אירינה יוצאת מן השער של ביתי? ואף על פי כן, כיצד הגיעו השירים האלו אל הצעירה? ומי הצעירה הזו בכלל?

***

השפעת שפגעה בי דווקא עתה באמצע האביב השכיבה אותי במיטה למשך שבוע תמים. לא יכולתי לכתוב ולא לנגן. בניו יורק שלך בוודאי קריר הרבה יותר. ברוך השם, עתה שבתי לאיתני.

המורה הצעירה נעלמה לזמן מה. מיותר לתאר את חוסר סבלנותי וקוצר רוחי. כשחזרה הביאה עמה את צלילי הפסנתר. אז עלה בדעתי הרעיון הבא, ישבתי אל הפסנתר שלי, נשימתי קלה וכולי דרוך לשמוע את הצלילים המוכרים באים ועולים מהדירה השכנה, עיני עצומות ואצבעותיי מונחות על המנענים, ממתין. ואז לפתע הם באו. בזירות ובעדינות החילותי לנגן את השיר ששמעתי מעבר לקיר, ואחר כך ביתר עוז. כל כך שקוע הייתי בניגוני שלא שמתי לב שהשיעור שם הסתיים ואני נותרתי עם שירי.

והנה שלוש לפנות ערב, כשבאה הצעירה לנגן, הייתי קשוב יותר והשתדלתי לא להיסחף ברגשותיי. היא ניגנה שיר ואני ענית לה, ניגנה שיר אחר ושוב ליוויתי אותה. אחר כך התחלפו היוצרות. לשמחתי לא היה גבול, אך חשתי גם פחד מפני הפגישה עם העבר, עם הבלתי נודע.

התגנבתי חיש מהר למטה כדי להמתין לה ביציאה מהבניין. כשיצאה, עקבתי אחריה זמן מה ממרחק רב שהלך והתקצר אולם דממת הרחוב הגבירה את נקישות צעדיי. מפעם לפעם סובבה את ראשה אליי. לא רציתי להפחידה כמוכן ולכן מיהרתי וניגשתי אליה, אלא שהיא נבהלה כהוגן. בקושי יצאו המילים מפי, ביקשתי את סליחתה כמה פעמים ואמרתי מי אני. אז נרגעה ואפילו חייכה. שאלתיה אם תהיה מוכנה להיכנס עמי לבית הקפה הסמוך. היא נענתה ברצון להזמנה. בבית הקפה המואר ראיתי את פניה של אירינה. אך מי היא הנערה הזו?

"שמי הוא דורה", אמרה. היא סיפרה לי שהיא תלמידת השנה השנייה בקונסרבטוריון למוזיקה של תל אביב אך עדיין אין לה פסנתר משלה. שכניי אימצו אותה והרשו לה לנגן בפסנתרם שבביתם תמורת מתן שיעורים לבנם הקטן. אמרתי לה עד כמה נהניתי מנגינתו המשותפת וצחקנו על הדואו המוזר הזה משני עברי הקיר. צחוקי היה מאולץ במקצת אך שלה מתגלגל ומדבק, ממש כמו צחוקה של אירינה. סיפרתי לה שהכרתי לפני המלחמה זמרת ששמה אירינה ונהגתי ללוות בניגוני את שירתה בקפה "אפולוניה" בוורשה. הוספתי שהופתעתי לשמוע שהיא מנגנת את אותם השירים. היה שתיקה ארוכה ולאחריה אמרה דורה, "שמה של אמי היה אירינה. היא סיפרה לי שהייתה שרה באופרה של ורשה לפני המלחמה."

באופרה של ורשה!?! ... אתה מכין יעקב, עד כמה הייתי קרוב לאירינה?